

Megjelenik minden
őnap 10-ikén, leg-
alább is 3 1/2 nagy
nyolczadrét ivnyi
tartalommal; időn-
ként szövegközi áb-
rákkal illusztrálva.

TERMÉSZETTUDOMÁNYI KÖZLÖNY.

H A V I F O L Y Ó I R A T

KÖZÉRDEKŰ ISMERETEK TERJESZTÉSÉRE.

E folyóiratot a
társulat tagjai az
évdíj fejében kap-
ják; nem tagok
részére a Pótfüze-
tekkel együtt elő-
fizetési ára 6 forint.

XXIX. KÖTET.

1897. MÁJUS

333. FÜZET.

Dobos Jancsi, a »madárfejű gyermek«.

A természet játéka! Mennyi tudatlanságot takartak és — takar-
nak e szavakkal! A szerves világ megszokott, mindennapi formái
gondolkozásra nem serkentenek; valami szokatlan forma azonban
felkelti bennünk a gyermekes kíváncsiságot: és a vásári bódék meg-
telnek a kutató laikus közönséggel, a melynek tudásvágya verse-
nyez bármely buváréval; magyarázat nélkül pedig semmit sem
hagy. Megfejt magának mindent, ha máskép nem, kijelenti, hogy a
»természet játéka«. Pedig dehogy játszik a természet; csak mi ját-
szunk a nagy problémákkal. Sejdítjük, hogy a természetben szigorú
törvények szerint keletkezik és elmulik, fejlődik és elpusztul minden,
vagy, ha úgy tetszik, melyek szerint létezik minden. A szerves világ
törvényeiből még alig ismerünk valamit: a szerves világ véghetet-
lenül változatos jelenségeivel kaleidoszkópszerű látvány, melyben
az egyes jelenségek szoros kapocs nélkül állanak tudásunk előtt. A
szervetlen világnak, a fizikának és chemiának már örök időkre meg-
állapított törvényei közepett a szerves világban még csak a jelen-
ségek megfigyelése körül állunk. Az élő anyag keletkezik és elpusztul,
nem is valami szükségkép létező; a világ ép úgy ellehet szer-
vezett lények nélkül, mint velők. Létök csak esetleges; keletkezé-
sökről pedig még csak sejtelmünk sincsen.

Ime, itt van Dobos Jancsi esete: súlya 16 éves korában
13 kg., magassága 1 m. 9 cm., egy szóval: miniatúr-ember.

Miért ilyen kicsiny? Hogyan lehet az, hogy tizenegy testvére
közül egyesek rendes természetűek, ő maga pedig s még három korán
elhalt testvére a rendes emberi típustól annyira elütően kicsiny?
A törpék nagy részén a kóros állapotok — angolkór — gyakoriak;
valószínű azonban, hogy ez csak vele jár, nem pedig okozója, szá-
mon kívül hagyva a törpeség azon eseteit, a melyekben a gerincz-
oszlop elgörbülése oka a kis természetnek. Dobos Jancsinak azonban

nincs semmi baja; ép, egészséges ember; a lények azon osztályába tartozik, melyeket mint *fejlődéstani rendellenességeket* irnak le. Valami ismeretlen fejlődési tényező, abból a fajtából, mely az egyszemű, egylábú, fejnélküli stb. hiányos lények létrejöttében szerepel, lehetett Dobos Jancsi hiányos fejlődésének előmozdítója. A »fejlődéstani rendellenesség« egyrészt kizárja a szokott értelemben vett betegségeket és az okot a szervezet legelső idejére: a pete-, a csira- és embrióbeli állapotára helyezi. Sejtjük, hogy itt már a petében, vagy a termékenyítés másik elemében lehetett a hiba, melynek következményéül a tökéletlen szervezet keletkezett; de nem lehetetlen, hogy ez elemek normálisak voltak, és csak az embrió első fejlődésének korában a külső körülmények gördítettek akadályt rendes kifejlődése elé. Ezek a kérdések teszik ép jelenleg a fejlődéstan művelőinek igen élénk kutatási tárgyát.

A fejlődéstan is, miként az anatomia és szövettan, hosszú ideig leíró tudomány volt; a szerves világ vizsgálatában az első út a jelenségek összegyűjtése és leírása volt. A szervezetek anatómiai, szövettani és fejlődéstani adatait már eddig is számos generáció óriási szorgalommal gyűjtötte. Véghetetlen adathalmaz áll immár rendelkezésünkre, úgy hogy mai nap már nagyon jelentéktelen dolgot mível, a ki az adatok útvesztőjét egy-kettővel növeli, a nélkül, hogy a jelenségek magyarázatára iparkodnék. E régi iránnyal küzd most az új, a *kísérleti vizsgálódás*. Így a fejlődéstan terén is kísérleteket tettek a *rendellenességek mesterséges* előidézésére. Torzképződményeket már sikerült külső hatások, sérülések, chemiai, hőbeli és egyéb műveletek alkalmazásával a csirából növeszteni. Born tanár Boroszlóban békalárvákból egyszerű összenövesztés útján, mesterséges úton készíti az összenőtt ikreket s így tovább. Ez a kísérleti fejlődéstan, mely Németországban már olyan kiterjedt művelésnek örvend, hogy jelentékeny folyóiratja, az »Archiv für Entwicklungsmechanik der Organismen« csakis ezekkel a kérdésekkel foglalkozik. A jövő titka, mennyire jut majd tudásunk ez úton tovább. Minket azonban legközelebb az érdekel, hogy milyen világot vetnek e kísérletek már eddig is Dobos Jancsi lényére?

Nem lesz talán egész ismeretlen az olvasó előtt, hogy az ember fejlődése is, mint az állatoké, gömböcskéből, a petesejtből indul ki. A legelső jelenség pedig, a mivel a fejlődés kezdetét veszi az, hogy a kis gömböcske számos apróbb gömböcskére darabolódik, a mit a fejlődéstanban barázdálódásnak (segmentatio) neveznek. Először 2 darabra, azután 4—8—16, végeredményben pedig rendkívül sok apró részecskére, az úgynevezett barázdálódási golyócskákra oszlik, melyekből — hogy a szokott hasonlattal éljünk, mint a téglá-

ból a ház — az egész szervezet is felépül. Nos hát: ha a téglák felét elveszük s nem hagyjuk a szervezet felépülésében részt venni, csak fél akkora lesz az épület is, fél akkora kis lény jön létre.

Képzeljük, hogy midőn a pete még csak 2—4 vagy 8 barázdálódási golyócskára oszlott, e golyócskák egy részét elpusztítjuk. Például a két golyócskára oszlott petéből az egyik golyócskát izzó tűvel megsúrjuk, hogy kipukkad és elpusztul, igen vigyázva, hogy a másik golyócska meg ne sérüljön. Ezeket a kísérleteket természetesen nem lehet az emlős állatok rendkívül kicsiny petéin végezni, de igen alkalmasak erre a békák, gótéak s más alsóbbrendű állatoknak a vízben szabadon úszó nagy petéi, melyeken újabban Roux, de más petéken már előtte Driesch, Zoja, Wilson és Chabry végeztek kísérleteket, a kik épen tárgyunkat rendkívül közelről érintő, de különben is nagy jelentőségű eredményre jutottak. Vizsgálataikból kitűnt ugyanis, hogy ha egy már két golyócskára oszlott petében a két golyócska egyikét tönkre téve, csak a másikat hagyjuk tovább fejlődni, *teljes individium jön ugyan létre, de csak félakkora, mint a rendes!* Ez a törvény nemcsak épen a kettős barázdálódás idejére áll, hanem bebizonyult a négyes és nyolczas barázdálódásra is, úgy, hogy általában mondható, hogy egy magára hagyott barázdálódási golyócska megint csak teljes szervezetté fejlődik, mely azonban megfelelőleg kisebb lesz a rendesnél.

Ez eredmények Dobos Jancsi megítélésében valóban értékes támaszpontot nyújtanak. Most már nemcsak gyanítjuk, hogy az ilyen kis lények »fejlődéstani rendellenességen« alapszanak, mint a mivel nem régen még be kellett érniük, hanem a kísérletek az ok mine-műségére is kétségtelen példával szolgáltak: ezek a *rendellenes kis egyének tehát egyszerűen nem az egész petéből, hanem csak egy részéből keletkeznek.*

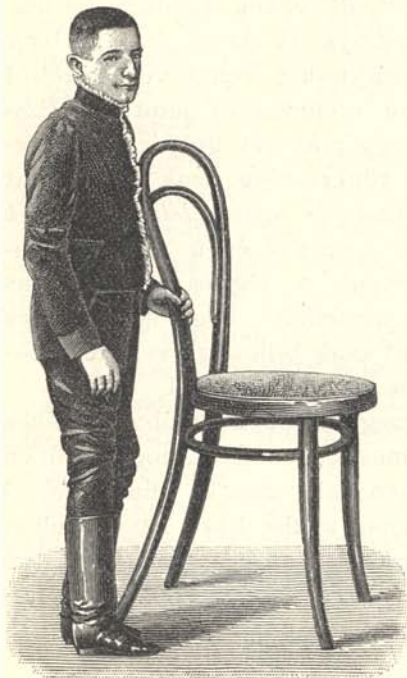
*

Dobos Jancsi 1881. márczius havában Battonyán született; tehát 16-ik évéhez közel áll. Ha megtekintjük arczképét, alig fogunk rajta valami különösét észrevenni. Nincsen semmiféle szárnyas állatra emlékeztető arca, mint elnevezéséből gondolni lehetne; ellenkezőleg, mint Virchow mondja,* arca inkább »*diplomata kifejezésű*«. Valószínű, hogy Virchow nem szereti a diplomátákat, de Dobos Jancsira ez minden esetre megtisztelő.

* Dobos Jancsi már világlátott ember. Berlinben Virchow mutatta be az orvosi egyesületben. Előadása a »Berliner klinische Wochenschrift« 1892. évfolyamában olvasható. Alapos tanulmányt irt róla Rieger: »Berichte der Würzburger Physik.-medic. Gesellschaft« 1895.

Fotografiájából épen nem tűnik elő, a mi rajta a legfeltünőbb, t. i. kicsisysége; valódi nagyságát belőle nem ítélni meg.

Dobos Jancsi nem olyan törpe, mint a milyen például e folyóirat múlt évi márcziusi számában lerajzolt Hozdovics Kálmán, a kinek a képéről is rögtön szembeötlik alkatának nagyobbfokú eltorzulása. Dobos Jancsi testének méretein felülről eltérést nem venni észre, de azért, mint látni fogjuk, a róla vett adatok sokban elütnek a rendestől. Az, a mi első pillanatra is meglátszik, mindössze annyi, hogy *minden* tagjában felülről kicsinyre fejlődött.

1. ábra. Dobos Jancsi, az úgynevezett madárfejű gyermek.

Ezt az állapotot, mikor valamely egyén *minden részében* rendellenes kicsiségben fejlődik ki, nanosomiának,* mikrosomiának nevezik.

Dobos Jancsi törpe, bár gondozója nagyon tiltakozik a törpe elnevezés ellen. Mutatványos bódékban ugyanis többnyire nyomórékokat mutogatnak mint törpéket; olyanokat, kik határozott kóros okok, főképp angolkór miatt maradnak kicsinyek, mikor a gerincoszlop kóros görbülete előmozdítja az alacsony termetet; máskor az alsó végtagok fejletlensége rendes törzs mellett is törpeséget okoz. Tulajdonosa ezekkel nem akarja Jancsit egy kalap alá venni, a miben igazat is kell neki adnunk.

Csakhogy a dolog úgy áll, hogy épen Dobos Jancsi a valódi törpe; egyrészt, mert már születésekor szokatlanul kicsiny volt, más-

részt mert növekedésével is jóval a rendes méretek alatt maradt. Hozzátartozói említik, hogy születésekor zsebkenőbe kényelmesen be lehetett pólyázni, és hogy 0,5 kg. volt az egész ember, holott a rendes újszülött gyermekek Quetelet szerint átlag 3,20 kg. Mikor 12 éves korában Szegő Kálmán először mutatta be az orvosegyesületben (1892. februárius 20.), 890 mm. magas, 9 kg. súlyú volt, tehát 110 mm. hiányzott 12 éves korában az egy méterből, pedig

* Kistestűség, törpetestűség.

Quetelet adatai szerint az ember 5 éves korában átlag már egy méter magas. Virchow ugyanezen év április havában 926 mm. magasnak találta, tehát 2 hó alatt 36 mm.-t nőtt. Jelenleg pedig a 16 éves fiú mindössze 1 m. és 9 cm., holott az ember hossza ebben a korban rendesen másfél méter körül van már.

Mielőtt azonban Jancsinak közelebbi vizsgálatába bocsátkoznánk, nem érdektelen talán áttekinteni az eddigi törpék rövid történetét. Ismerkedjünk meg valójában a törpékkel, kik az óriásokkal egyetemben meséinknek oly kedves alakjai.

Az egyiptomiaktól kezdve, minden időből vannak adataink fel-tűnő kicsiny emberkékről. A rómaiak nagy becsben tartották őket; legalább erre vall, hogy jóformán kereskedtek velök, sőt mesterséges úton is iparkodtak törpéket alkotni. Kérdéses azonban, mennyiben sikerülhetett ez nekik. Marcus Antoniusnak 2 lábnál is kisebb »Sisyphe« nevű törpéje volt. Nem volt nagyobb Augustus »Lucius«-a sem, kinek szobrát is elkészíttette.

A szultánok, mint csudákat tartogatták a törpéket és akkor becsülték legtöbbre, ha még siket-némák is voltak.

A kis emberkék azonban legnagyobb tekintélyre a XVII. század idején jutottak, mikor a királyi udvarok versenyeztek érettök. Medici Katalin épen úgy, mint az egyik brandenburgi választó fejedelemné gyűjtötte a törpe férfiakat és nőket; sőt össze is házásították őket, természetesen a nélkül, hogy sikerült volna az óhajtott törpe nemzedéket létrehozni.

Igen sok helyen találkozunk, bár többnyire csak röviden említve, ily törpékkel, többé-kevésbbé túlozott leírásban. Itt azonban csak a leghiresebbekről fogunk megemlékezni. Ilyen Jefferey Hudson, ki 1619-ben Oakhamban, Angolországban született s 18 éves korában 18 hüvelyk volt, mikor is Buckingham hercegné egy pástétomban mutatta őt be Mária Henriette francia királynőnek. Különösen érdekes az eset annyiban, hogy Jefferey 30 éves korában egyszerre — mikor más ember már egyáltalában nem nő többet, — gyorsan nőni kezdett, úgy hogy rövid idő alatt 3 láb és 9 hüvelyk magas lett. 63 éves korában mult ki westminsteri fogságában, hová mint politikai fogoly került.

Sokkal rövidebb életű volt Nicolas Ferry, más néven Bébé, ki 1741-ben a Vogesekben született s születésekor nem volt hosszabb 7—8 hüvelyknél, és nem nehezebb egy fontnál. Bár későbbi éveiben szellemi tehetségéről kevés jót mondhatunk, 18 hónapos korában mégis beszélt és 2 éves korában járt; öt éves korában 9 font súlyú volt és 22 hüvelyk hosszú. Szaniszló lengyel király udvarában irni,

olvasni, de még a vallás egyszerű alapjaira is hiába tanították; táncolni, meg taktust verni tudott, de egy heti távollét után még anyját sem ismerte meg. Kiemeljük azonban róla is, hogy igen jellemző sajátsága volt, mint majdnem valamennyi törpének, hogy állandóan élénk volt és folytonosan izgett-mozgott. Megjegyzik róla, hogy haragos és féltékeny is tudott lenni; 15 éves korában 29 hüvelyk hosszú volt, s ezóta azt a hatást keltette, mintha gyorsabban érne és tényleg 22 éves korában, mikor Szaniszló udvarában eljegyezték a hasonló termetű Thérèse Souvray-val, hossza 63 hüvelyk volt; lakodalma előtt azonban meghalt. Mintája és csontváza a párizsi egyetemen van.

Még hiresebb volt Bébé kortársa, Borwiloski József lengyel nemes, ki értelmére nézve Bébével ellentétben az eddig ismert törpék közül talán első helyen állt. Hamar megtanult írni, olvasni németül és francziául, sőt élettörténetét is ő maga írta meg; 22 éves korában 28 hüvelyk magas volt, a mikor meg is nősült és több teljesen rendes gyermeknek atyja lett. Igen öreg kort ért el és ő is késői években kezdett csak jelentékenyebben nőni, mint Jefferey.

1810-ben Párizsban mutogattak egy igen jól zongorázó ausztriai születésű törpét, Nanette Stocker-t.

Vége sem lenne egyhamar, ha mind elő akarnók sorolni a feljegyzett kis embereket. És nem tévedünk, ha ezen kívül a feljegyzett törpék számát sokkal többre becsüljük. Akár jelenleg Budapesten is össze lehetne szedni egy kis törpe társaságot és másfelől is gyakran hallani létezésökről, kik talán sohase kerülnek megfigyelés és leírás alá, mert a legtöbbszörnek gazdája nem szívesen adja vizsgálati célra az ő »világcsudáját«, a mivel egész kényelmes kereset birtokába jut.

Mindezekből látható, hogy a törpék való és igaz alakok, törpe nemzetség, törpe faj azonban ép úgy nem volt soha sehol, mint az óriások nemzetsége. A Stanley-tól említett afrikai törpe nemzet tagjai kisebbek ugyan a mi fajunknál, de azért távol állanak az itt említett apró emberektől. Az állatok között a törpeség alig ismeretes.

Vegyük ezek után Jancsinkat közelebről szemügyre. Anyja inkább magas, atyja középtermetű, erős egyén. Tizenegy gyermek közül hét teljesen rendes, egészséges, négy törpe, a kik közül azonban három korán elhalt, Jancsi pedig a családnak nem kis javára* születése óta a legjobb egészségben él.

* A teljesen szegény parasztcsalád ugyanis Jancsi révén jelenleg jó módnak örvend.

Első sorban a fej méreteit, úgy mint az anthropológusok szokták venni, a következőkben adjuk: A fej legnagyobb hossza (a tarhely és a nyakszirt legkiállóbb pontja közti vonal) 13 cm.; a fej legnagyobb harántátmérője (a fülnyílás mögött mérve) 11 cm.; a fej hossza a fejtetőtől az áll csúcsáig 19 cm.; az arcz hossza (a két szemöldök közötti pont a két középső felső metszőfog nyakáig) 5 cm.; az arcz harántátmérője (a két járomív között) 8 cm.; a homlok szélessége 7·8 cm.; a fej legnagyobb kerülete (a homlok magasságában) 40 cm.; az orr hossza 4·5 cm.; a fül hossza 4·5 cm., szélessége 2·5 cm. Az alsó állcsont előrenyúló, úgynevezett prognáth jellemű, a mi európaiakon ritka, jellemző azonban pl. a négerekre; ez, valamint az aránylag erősen kiálló hatalmas orr, az egész arcznak feltűnő megnyúlt jellemet kölcsönöz, a mi azonban legkevésbé sem visszataszító ez esetben, mert, mint már említettük, Virchow is valóságos »diplomata« kifejezést lát benne. A megnyúlt arcz a természetesen szintén igen apró, elrejtett szemekkel adott alkalmat a hangzatos »madárfejű« elnevezésre.

Jancsi megnyúlt arczára a Camper-féle arczsög is feltűnően jellemző: ez a szöglet, bár csak megközelítőleg, $63:3^{\circ}$ körül van; ez azonban feltűnő kis szöglet, ha tekintetbe vesszük, hogy az emberi fejen $70-80^{\circ}$, mint szélső határok között ingadozik. A Camper-féle arczsög egyik vonala az a vízszintes vonal, mely a fülnyílást az orrnyílás alsó szélével köti össze. A másik vonal az úgynevezett arczvonala, mely a homlok közepét (a tarhelyen) a két felső metsző fog közötti ponttal köti össze. Megértjük e szöglet jelentőségét, ha meggondoljuk, hogy ez a szöglet az állatokon az emberhez képest feltűnő kicsiny, a mi más szóval egyszerűen csak azt jelenti, hogy az állatok arcza igen előrenyúló az emberéhez képest. Minél inkább vonul háttérbe az arcz a rágó készülékkel az agyvelőt tartalmazó koponya alá, annál nemesebb és magasztosabb az arcz kifejezése. Dobos Jancsinál azonban mélyen alatta áll a fehér ember átlagos arczsöglete alatt.

Azonban a szöglet még mindig emberi jellemű, mert a namaqua négereken észlelt legkisebb emberi arczsögnél, mely 59° , még 4° -kal nagyobb

A koponya jelzője a két első fent említett adatból kiszámítva, 84 (Rieger 80-nak találta 1892-ben), azaz brachicephal koponyának felel meg, a mi tehát egészen normális.

A test többi méreteit a következőkben adjuk:

Magasságok (valamennyi a földtől számítva): Fejtetőmagasság (az egész termet) 109 cm., vállcsúcsmagasság 88 cm., a felkar külső

bütykének magassága 64 cm., az orsócsont karcnyujtványának magassága 51 cm., a középujj alsó végének magassága 38·5 cm., a nagy tompor magassága 56·5 cm., a térdizület magassága 31·5 cm., a belső boka csúcsának magassága 3·2 cm.

Szélességek: A kifeszített karok szélessége 111·5 cm., a két vállcsúcs közti szélesség 23 cm., a két csipőtaréj közötti legnagyobb szélesség 18 cm. A lábfej hossza 16 cm., a mellkas kerülete a bim-bók magasságában 50 cm.

Azt hiszem, Dobos Jancsit fotografiájáról ítélve, senki sem fogja kis embernek tartani, sőt ellenkezőleg, inkább tarthatná magas természetűnek, mert az egész egyén feltűnően vékony lévén, minden részében megnyúltnak látszik. Karjai, lábai vékonyak, aránylag hosszúak. Mivel úgy az egész termet, mint a végtagok egyaránt megnyúltak, a kifeszített felső végtagok viszonya az egész termethez, 100-hoz, eltérést a normálistól nem tanúsít nála a viszony 102-tes jelzöt ad, a mi a 104—105 rendes jelzökhöz képest alig vehető eltérésnek. Nagyobb eltérés van azonban a fej hosszának viszonyán (a fejtetőtől az állig) az egész testhosszhoz. A fej hossza általában 8-szor foglaltatik az egész test magasságában, a Jancsié csak 6-szor, a mi épen az igen megnyúlt fej rovására megy. Feltűnő az egész ember vékonysága; azonban, ha a mellkas kerületét vesszük szemügyre, mely rendes emberen ebben a korban közel áll 100-hoz (skótoknál), 91-hez (a németeknél) stb., Dobos Jancsi mellkasának kerülete pedig a bim-bók magasságában 50: ez még az ő termetéhez, illetőleg magasságához viszonyítva is igen csekély. Ha az európai fajok mellkasa kerületét a termethez, mint 100-hoz viszonyítjuk, átlag 53 (németeknél), 54 (angoloknál) jelzöt kapunk, holott Dobos Jancsi e jelzője 45·87, mely alatta áll a nilgheri alsóbbbrangú néptörzs 48·8-as jelzőjénél is.

Dobos Jancsi vékonyságának megfelelőleg aránytalanul könnyű. 1865. október havában Rieger szerint 13·2 kg. volt, 14^{3/4} évében, holott ebben a korban az átlagos súly 40 kg., tehát nem is egy harmada a rendes súlynak.

A súly különben nem nyújt oly jellemvonást, mint a magasság, mert sokkal nagyobb ingadozásnak van kitéve. Sappey szerint ugyanis az eddig ismert legkisebb ember a legnagyobbhoz úgy aránylik, mint 1:5-höz, azaz a legnagyobb ember (egy finnlandi, Caianus nevű, 2 m. 833 mm.) is csak 5-ször volt magasabb a legkisebb embernél, a súly tekintetében azonban egy 317 kg. súlyú angol 52-szer nehezebb a 6 kg. Hopkin-nál, a kit a múlt század közepe táján mutogattak Bristolban. Magassága 15 éves korában 2 láb és 7 hüvelyk volt. Általában törpe embertársaink súlya ren-

desen jóval a 20 kg. alatt marad, úgy hogy az átlagos közép-súly-nak, 60—64 kg.-nak egy harmadát sem teszi.

Belső szerveit illetőleg külső vizsgálat útján nem mutatható ki rajtok eltérés és nincs is okunk feltenni. Dobos Jancsi összes szervei a rendes szervek miniatúr kiadásai lesznek: csak nagysági arányaikban lehet eltérés. Ilyet vesz fel Rieger első sorban agyvelejére nézve. Igen lelkiismeretes számítás alapján Dobos agyvelejének súlyát körülbelül 600 gr.-ra becsüli. Nevezetes tehát, hogy a test súlya jóval alatta van a normalis súly $\frac{1}{3}$ -adának, agyveleje pedig körülbelül megfelelő korú egyén agyvelejének a felét teszi. Testéhez viszonyítva tehát több agyveleje van, mint akármely más egyénnek.

Mennyire boldogul Dobos Jancsi ezzel az aránnyal nagy agyvelővel? A mint már külseje és testi alkata tanúsítja, semmi esetre sem állunk itt cretinnek vagy hülyével szemben. Szellemi köre semmikép sem csatolható ezekéhez, bármennyire szűkkörű is. Dobos Jancsi általában jól érzi magát, mindig vidám, haragos nem igen tud lenni. Az élénkség, az izgás-mozgás, úgy látszik, igen jellemző az effajta törpékre.

Embereket hónapok után is megismer; állítólag szülői házában kocsikra, lovakra visszaemlékezik. A tárgyak és események között azonban semmiféle kapcsolatot nem keres; a gyermekek tudásvágyának, kérdezősködésének nyoma sincs nála; gondolata az egyik tárgyról összefüggés nélkül ugrik a másik tárgyra, különben is csak tagjaival, ruharészekkel, szivarral stb. foglalkozik. A színeket értelme nem különbözteti meg, fekete fehér neki tökéletesen mindegy. Számolni, olvasni, írni még egyáltalában nem tud, nem is tanították, a mi ügyis kárba veszett volna. Gondozójához ragaszkodik; bár, mint sírni vagy haragudni nem tud, úgy e ragaszkodásban sincs a mélyebb szeretetnek nyoma.

Hangja kissé gyenge, fátyolozott; gyakori szavajárása. »Ugy-e szép?« Különben pedig a kis gyermekek szokása szerint a beszélő szavait gyakran ismétli értelem nélkül. Szeret hunczutkodni, ujjaival piszkálódni másokon. Gyermekekjátékokban nem vesz részt. Élvezete és szórakozása jóformán egyedül a szivar, a mit igen jól tűr. Csókolódni is nagyon szeret.

Kérdésekre többnyire egyáltalán nem felel: látszólag értelmes arccal figyel a beszélőt és kérdezőt, főképp azonban csak a hangok és a szájmozgás köti le figyelmét, mert a kérdések értelmére nem igen felel. Mindezekből látható, hogy Jancsi szellemi tehetségei igen alacsony színvonalon állanak; nem hülye, nem cretin, bár, ha szellemi tehetségének értékét vesszük, nem becsülhetjük többre azokénál. Miként nagyjából áll, hogy ép testben ép lélek lakik, úgy Jancsi

esetében is szembeszökő példáját látjuk, hogy a test fejlettsége milyen hatással van a szellemre; jóformán mondhatjuk, hogy törpe testben a szellem is törpe marad; az a 600 gramm súlyú agyvelő, mely bár szerkezetére nézve, miként egész teste, lényegében minden valószínűség szerint nem tér el a rendes típustól, a szó szoros értelmében nem elégséges arra, hogy akár csak a legalacsonyabb fokon álló rendes ember megfelelő szellemi tehetségeit kifejtse. Ebben a kis agyvelőben, bár per analogiam fölvehető, hogy a normális ember idegsejtcsoportjaival rendelkezik, az idegsejtek száma jelentékenyen kisebb lesz, és miként a gerinczések fejlődésében az agyvelő térfogatbeli gyarapodása az idegsejtek gyarapodását és vele a szellem tökéletesedését eredményezi: úgy az agyvelőnek ily jelentékeny visszamaradása is egyenes arányban áll a szellemi tehetség alacsony fokával.

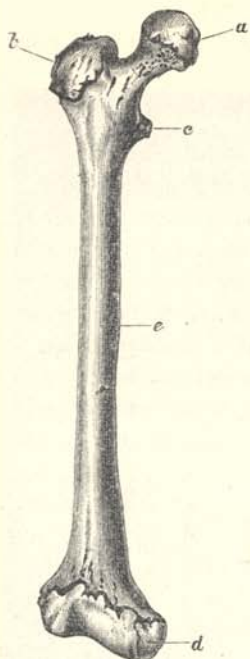
Nem vethetjük Dobos Jancsi szellemét a gyermekésszel sem össze; a fejlődő gyermek is okosodik már és, a mi a fő, érdeklődik és kifogyhatatlanul kérdez, kutat, jeléül, hogy mindent meg akar ismerni, tudásába venni, a mi fejlődésének alapját teszi. Dobos Jancsi szelleme fejlődésre alig alkalmas, vagy egyáltalán alkalmatlan, a minthogy nem is okosodik, nem is kérdez semmit, legfeljebb »úgy-e szép?« szavajárását halljuk, okát semminek sem keresi.

A spártaiak hamarosan végeztek volna vele, és a saját élete fentartására, fejlődésre rá nem termelt egyéntől megmentették volna társadalmukat. Azonban, mint láttuk, másutt a társadalom majdnem minden időben fentartja ez egyéneket, részint mint csodákat nagy becsben nevelve, részint mint különlegességet saját mulattatására. Pedig ezeknek a lényeknek, ha joguk is van az élethez, a társadalomban nincs helyök, és hogy még nincsenek intézetek falai közé szorítva, az csak onnan van, hogy nem közveszélyesek, sőt hasznosak, t. i. a tulajdonosuknak.

Az elmondottakban hangsúlyoztuk, hogy lényegbe vágó fel-tűnő szervezeti eltérést Dobos Jancsin nem találunk, sőt valószínűleg belső szerveit vizsgálva se fedeznénk fel ilyet; mégis újabb időben Paltauf bécsi tanár egy esetben, melyben Mikolajek János, 49 éves, 111 cm. magas törpét bonczolás útján is megvizsgálhatta, igen érdekes fölfedezésre jutott. Tényleg az összes szerveken fel-tűnő eltérés nem volt észlelhető; *a csontok azonban olyanok voltak, mint a gyermekek csontjai*, annyiban t. i., hogy az úgynevezett végrészek az úgynevezett testtel a 49 éves kor daczára sem voltak összenöve, holott rendes körülmények között a 22—24-ik évben egyesülnek. Az idecsatolt ábrán látjuk például egy gyermek czombcsontját, melyben az úgynevezett végrészek *a, b, c, d* az úgyneve-

zett testtől *e* külön álló részek, velök csupán porcz útján vannak egyesülve.

Igy tehát a gyermek czombcsontja 5 darabból áll: a 17-ik életévben megkezdődik összeforradásuk a testtel és a 20—22-ik évben

2. ábra. A gyermek czombcsontja. *a, b, c, d* az ú. n. végrészek; *e* az ú. n. test.

teljesen egy csonttá válnak. A csontok ilyenén kifejlődésével a test hossznövekedése is befejeződik; mert a gyermekkorban ép azon a határon, a végrészek és a test között folyik a csont hossznövekedése. Mindezideig ezen törvény alól kivételt nem ismertünk, úgy hogy a csontok eme sajátságaiból az egyén korát is esetleg igen megbízhatóan véltük megállapítani. Paltauf említett bonczolása, mely szerint ama 49 éves törpe csontjainak végrészei még különálló darabok voltak, annyival inkább meglepő, mert első pillanatra épen azt képzelhetnők a törpeség okának, hogy a csontok korán összeforradtak, s így a test hossznövekedése megszűnt. Hogy korábban összenőnének a rendesnél, nem tételhető fel Dobos Jancsinál sem, mert hiszen állandó növekedésben van. Annyiban érdekes azonban Paltauf azon megfigyelése, hogy ama törpe csontjai a rendes időn túl sem forradtak össze, mert megmagyarázza a *törpék késői növekedését* azon korban is, midőn a rendes szervezet már többé nem növekedik. Így érthetjük meg Jefferey Hudson gyors növekedését 30 éves

korában. Dobos Jancsi is nagyra nőhet még.

Idővel talán többet is megértünk.

DR. TELLYESNICZKY KÁLMÁN.